

Fastholdelse af optikere i faget: en registerbaseret analyse af beskæftigelsesmønstre

**TEKNOLOGISK
INSTITUT**

**TEKNOLOGISK
INSTITUT**

Fastholdelse af optikere i faget: en registerbaseret analyse af beskæftigelsesmønstre

Udarbejdet for:

Optikernes Kompetenceudviklingsfond

Udarbejdet af:

Teknologisk Institut
Kongsvangs Allé 29
8000 Aarhus C
Erhverv og Samfund

2024

Forfattere:

Kristian Kriegbaum Jensen
Pernille Bak Pedersen

Indhold

1. Indledning	4
2. Hovedresultater og anbefalinger	5
3. Data og metode.....	7
3.1. Definition af beskæftigelses kategorier	8
3.2. Udvælgelse af brancher med skæve arbejdstider	9
4. Hvor mange og hvem færdiggør optikeruddannelsen.....	10
5. Det overordnede beskæftigelsesmønster.....	13
6. Beskæftigelse og uddannelsens form, bopæl og indvandrerbaggrund.....	16
7. Beskæftigelsesmønstre i forhold til køn og børneforældre	20
8. Beskæftigelse og skæve arbejdstider	24

Figurer

Figur 1: Antal som har fuldført optikeruddannelsen	10
Figur 2: Aldersfordeling på færdiguddannede	11
Figur 3: Andel som er bosat i eller fraflyttet Danmark.....	12
Figur 4: Statsborgerskab på optikere som fraflytter Danmark.....	12
Figur 5: Andel beskæftiget i professionen.....	13
Figur 6: Årsager til at man er uden for arbejdsstyrken	14
Figur 7: Beskæftigelse og uddannelsens form	17
Figur 8: Beskæftigelse og bopæl.....	18
Figur 9: Beskæftigelse og indvandrerbaggrund	19
Figur 10: Beskæftigelse og køn	20
Figur 11: Beskæftigelse før og efter førstefødte barn	21
Figur 12: Beskæftigelse i professionen i forhold til antal børn	22
Figur 13: Beskæftigelse i professionen i forhold til køn og antal børn	23
Figur 14: Beskæftigelse og skæve arbejdstider	24

Tabeller

Tabel 1: Branche- og DISCO-koder anvendt til afgrænsning af beskæftigelse i professionen.....	8
Tabel 2: Fordeling af branchekoder på skæve og ikke-skæve arbejdstider.....	9
Tabel 3: Top 15 brancher for dem, som er beskæftiget uden for professionen.....	15

1. Indledning

Danskerne lever længere, og en stigende andel af børn oplever nærsynethed. Disse tendenser skaber en stigende efterspørgsel på optikers ekspertise. Alligevel ses tegn på, at branchen lider under mangel på optikere. Optikere, der dimitterer, finder hurtigt beskæftigelse, og branchen mangler flere. Dania Erhvervsakademi kunne i februar 2023 rapportere, at ud af 38 optikere, som stod for at dimittere, havde 31 allerede fået job.¹

Der er både behov for at tiltrække flere til uddannelsen i optometri og reducere frafald, men også for at fastholde optikere i professionen. Erhvervsakademierne har allerede stor indsigt i frafaldet fra uddannelserne, men branchen mangler indsigt i hvornår og hvorfor, at nogle optikere vælger at forlade professionen. Med en dybere indsigt i gruppen af uddannede optikere, som finder arbejde uden for professionen, er branchen bedre rustet til at udvikle effektive strategier til fastholdelse af optikere i faget.

Denne rapport bidrager med analyseresultater, som viser uddannede optikers beskæftigelsesmønstre fra året de dimitterer og frem. Analyserne baserer sig på registerdata fra alle, som har afsluttet optikeruddannelsen fra 2000 til 2021. Fokus er på at undersøge hvor længe uddannede optikere forbliver beskæftiget i professionen og hvad som karakteriserer de, som finder arbejde uden for professionen.

Om uddannelsen til optometrist

Optometristuddannelsen overgik fra at være en erhvervsuddannelse med elevplads til en sundhedsfaglig bacheloruddannelse i 2007. Før denne ændring havde eleven under hele uddannelsen en fast tilknytning til den optikerbutik, hvor praktikaftalen var indgået og modtog løn fra virksomheden. Den nye struktur blev indført for at professionalisere faget yderligere og for at tilpasse det stigende krav til sundhedsfaglige kompetencer i branchen.

Professionsbacheloruddannelsen i optometri varer 3½ år og kombinerer sundhedsfaglig teori med praktisk træning. Gennem uddannelsen opnår studerende indgående kendskab til øjets anatomi og fysiologi, lærer at udføre præcise synsundersøgelser og diagnosticere synsfejl, og de bliver fortrolige med teknikker til synskorrektion og behandling af forskellige synsproblemer. Uddannelsen omfatter både klasseundervisning og klinikøvelser samt et obligatorisk praktikforløb, hvor de studerende afprøver deres kompetencer i praksis under supervision.

Som færdiguddannet optometrist arbejder man typisk i optikerforretninger, hvor man udfører synsundersøgelser og rådgiver om synskorrektion, men man kan også anvende sine kompetencer i offentlige øjenklinikker, i sundhedscentre, hos private øjenlæger og i visse produktionsvirksomheder, der specialiserer sig i synsteknologier eller optiske produkter.

I Danmark tilbydes professionsbachelor-uddannelsen på **Københavns Erhvervsakademi (KEA)** og **Erhvervsakademi Dania** i Randers. Siden 2014 har det været muligt at bygge ovenpå med en to-årig kandidatuddannelse i optometri, der kan tages på Aarhus Universitetshospital.

¹ <https://eadania.dk/nyheder-og-presse/nyheder/branche-og-uddannelse-i-opraab-danskerne-ser-daarligere-men-for-faa-bli-ver-optikere/>

Der er særlig fokus på at levere svar på tre hypoteser, som er formuleret på baggrund af interne diskussioner i branchen omkring faktorer, som muligvis kan have betydning for fastholdelse af optometriste i professionen:

1. *Tidlig branchetilknytning i uddannelsen øger fastholdelsen:* Vi undersøger denne tese ved at sammenligne de, som er dimitteret fra henholdsvis den erhvervsfaglige optometri-uddannelse (2000-11) og professionsbachelor-uddannelsen (2011-2021). I modsætning til professionsbachelor-uddannelsen byggede erhvervsuddannelsen på en uddannelsesaftale mellem elev og praktiksted, som varede hele uddannelsen og skabte en tilknytning til branchen fra starten af uddannelsen (se infoboks på side 4).
2. *At få børn øger risikoen for, at kvindelige optikere forlader faget:* De fleste optikere er kvinder. Vi undersøger, om overgangen til at få henholdsvis det første, andet og tredje barn har sammenhæng med, hvornår optikere forlader faget.
3. *Frafaldet er højere blandt de med skæve arbejdstider:* Vi undersøger om frafaldet er højere blandt dem, som arbejder i butikker, hvor arbejdet oftere er i ydertimerne sammenlignet med de optikere, som arbejder på hospitaler og klinikker.

Analysen er baseret på faginput fra nøglepersoner i branchen både i forhold til at afgrænse hvilken form for beskæftigelse, som er inden for professionen, og i forhold til at tolke resultaterne med henblik på at forme relevante anbefalinger.

Næste afsnit opsummerer rapportens konklusioner og de anbefalinger, som resultaterne har givet anledning til. Herefter præsenteres rapportens datagrundlag og analysemetoder, før de resterende afsnit gennemgår analyseresultaterne.

2. Hovedresultater og anbefalinger

I Danmarks Statistiks uddannelsesregistre er der fra 2000 til 2021 registreret 2050 personer, som har afsluttet optikeruddannelsen. Over tid bosætter ca. 10 procent sig uden for Danmark. 8 ud af 10 uddannede optikere, som forlader Danmark, har anden statsborgerskab end dansk.

Blandt dem som bliver i Danmark, finder ca. 9 ud af 10 beskæftigelse inden for optikerprofessionen umiddelbart efter de er færdiguddannet. 10 år efter afsluttet uddannelse er 73 procent beskæftiget inden for professionen. 19 procent har fundet beskæftigelse uden for professionen, og 6 procent er uden for arbejdsstyrken (omkring halvdelen af disse er enten på barsel eller under uddannelse). Arbejdsledelsesprocenten, som svinger mellem 1 og 3 procent, er meget lav for gruppen som helhed.

Frafaldet fra professionen stabiliserer sig omkring 20 procent, hvilket er laverer end hvad man finder blandt andre professioner. F.eks. arbejder omkring hver femte pædagog ikke i faget fem år efter endt uddannelse² og kun 48% af de nyuddannede landmænd er beskæftiget i landbruget syv år efter afslutning af deres uddannelse.³

² <https://www.ae.dk/analyse/2023-08-knap-hver-fjerde-paedagog-arbejder-ikke-i-faget-fem-aar-efter-endt-uddannelse>

³ https://landbrugsavisen.dk/sites/default/files/registerbaseret_overgangsanalyse_teknologisk_institut_final.pdf

Analysen viser ikke forskelle i fastholdelse alt efter om man har afsluttet den erhvervsfaglige optikeruddannelse, som blev udfaset i 2011 eller professionsbacheloruddannelsen, som kom bagefter. Ligeledes viser analysen ingen forskelle i forhold til bopæl eller køn.

Analysen viser heller ikke, at børneforældre over tid er i større risiko for at forlade professionen. I de første år efter endt uddannelse er det mindre sandsynligt, at børneforældre finder arbejde i professionen sammenlignet med personer uden børn, men denne forskel udlignes over tid. Tallene viser dog, at det i særlig grad er kvinder med børn, som i de første 10 år efter endt uddannelse har en lavere beskæftigelsesgrad. Kønsforskellen reduceres dog betydeligt efter 10 år på arbejdsmarkedet på nær for kvinder med 3 eller flere børn. Kvinder med tre eller flere børn har over alle årene markant lavere beskæftigelsesgrad i optikerfaget sammenlignet med mænd med tre eller flere børn.

Endelig viser analysen, modsat hypotesen, at dem, som er ansat i brancher med skæve arbejdstider – optikere, apoteker og detailhandel – er mindre tilbøjelige til at forlade professionen. Der er således 95 procent sandsynlighed for, at man stadig er beskæftiget i professionen et år frem i tid, hvis man har skæve arbejdstider men kun 86 procent sandsynlighed, hvis man ikke har skæve arbejdstider (ansat i det offentlige sundhedsvæsen, hos praktiserende læger eller i uddannelsessystemet).

Analysen af registerdata bekræfter dermed ikke hypoteserne om, at hverken den tidligere erhvervsfaglige uddannelse styrkede fastholdelsen eller at børn og skæve arbejdstider i højere grad får uddannede optikere til at forlade professionen. Dog med det forbehold, at kvinder med børn har en lavere beskæftigelsesgrad i optikerfaget end mænd med børn i særligt de første 10 år efter endt uddannelse.

Analysen giver anledning til følgende **anbefalinger**:

- Fokus bør i høj grad være på optag og fastholdelse af studerende på optikeruddannelsen. Når først de er uddannede er der en god fastholdelse af dem i faget.
- Der bør være fokus på at øge beskæftigelsesgraden blandt kvindelige optikere med børn i de første år efter endt uddannelse. Om end kønsforskellen allerede udlignes over tid, så er der mulighed for at øge beskæftigelsesgraden i denne gruppe i særligt de første år efter endt uddannelse.
- Skæve arbejdstider er ikke i sig selv et problem. Muligvis giver det også en øget fleksibilitet i forhold til planlægning af fritid og familieliv. Dette skal således i højere grad ses som en styrke end en svaghed. Dette fund udfordrer den konventionelle opfattelse af skæve arbejdstider som værende mindre attraktive og åbner op for en diskussion om, hvordan fleksibilitet og tilpasningsevne kan spille en rolle i fastholdelsen af medarbejdere inden for optikerfaget.
- Særligt uddannede optikere ansat i sundhedsvæsenet eller uddannelsessystemet er i risiko for at forlade professionen. Der er grund til at være nysgerrig på hvad der driver denne gruppe. Er det et ønske om fleksibilitet eller et bedre arbejdsmiljø kan de måske fastholdes i den del af branchen, som har skæve arbejdstider.

3. Data og metode

Undersøgelsen baserer sig på uddannelses- og beskæftigelsesdata fra Danmarks Statistik på alle, som har afsluttet en optikeruddannelse fra 2000 til 2021. Beskæftigelsesdata har været tilgængelige til og med 2022. Det betyder, at beskæftigelsesdata er tilgængelige 21 år frem for dem, der afsluttede deres optikeruddannelse i 2000 (når uddannelsesåret tælles som 0). De som har afsluttet deres uddannelse i senere år, har tilsvarende færre år, hvor de kan følges i registrene.

Danmarks Statistik indsamler data i en lang række forskellige registre. Til denne undersøgelse er følgende registre blevet anvendt til indsamling af data:

- BEF – Befolkningsregisteret: indeholder oplysninger om bopæl og køn.
- KOTRE – Komprimeret elevregister: indeholder informationer om afsluttede uddannelser.
- RAS - Registerbaseret arbejdsstyrkestatistik: indeholder informationer om beskæftigelse, herunder både jobfunktion (DISCO-koder) og branche.
- BEFPOP – Bopælsændringer til kortlægning af personer som fraflytter Danmark.

Man skal være opmærksom på, at kvaliteten af uddannelsesdata fra Danmarks Statistik afhænger af kvaliteten af indrapporteringen fra uddannelsesinstitutionerne. En ensartet og systematisk brug af uddannelseskoder på tværs af de institutioner, der udbyder optikeruddannelsen, styrker datakvaliteten. Mangelfulde registreringer kan betyde forskelle i det antal afsluttede uddannelser, som opgives i denne rapport, sammenlignet med de tal, som uddannelsesinstitutionerne selv ligger inde med. Hovedformålet med rapporten er dog at afdække trends i uddannelse og beskæftigelse og ikke at angive et præcist tal for, hvor mange der afslutter en optikeruddannelse.

For at identificere personer med en optikeruddannelse er der anvendt følgende afsluttende uddannelseskoder (AUDD)⁴: 4498 Optometrist (erhvervsfaglig) samt 5176 Optometrist, prof.bach.

For at identificere børneforældre blandt uddannede optikere – herunder antal børn, børnenes alder og fødselsår – er der også indhentet data på alle børn, hvis personnummer er knyttet til en uddannet optikers personnummer som mor eller far.

På dette datagrundlag udføres en række analyser, hvor man følger gruppen af uddannede optikere fra året de dimitterer (år 0) og de efterfølgende år. I denne type analyse sammenlignes dimittender i forhold til antal år, der er gået siden afslutningen af deres optikeruddannelse. Dette viser sammenhængen mellem, hvor længe man har haft sin uddannelse og ens beskæftigelsesvalg. I tolkningen af disse tal skal man være opmærksom på, at det varierer, hvor længe dimittender har haft deres uddannelse. Alle i analysen har et år 0, hvor de afslutter uddannelsen. Alle med en uddannelse fra 2000 til 2021 har data mindst et år frem, men ser vi f.eks. på tallene fem år efter afsluttet uddannelse, vil de dække alle med en afsluttet uddannelse fra 2000 til 2016. Det betyder, at jo længere frem i tid analysen ser, desto mindre bliver gruppen af dimittender, og tallene bliver mere påvirkelige af forhold, der kan være særlige for bestemte årganges beskæftigelses- og uddannelsesmønstre.

⁴ <https://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/Times/uddannelseregister/audd>

3.1. Definition af beskæftigelses kategorier

Analysen skal afdække, hvorvidt dimittender fra optikeruddannelsen finder beskæftigelse i eller uden for professionen. I samarbejde med nøglepersoner inden for branchen har Teknologisk Institut identificeret hvilke brancher og stillingsfunktioner (DISCO-koder), som dækker optikerprofessionen (se tabel 1). Dimittender, der arbejder i professionen, anvender professionsrelevante kompetencer og viden fra deres uddannelse, og de varetager jobfunktioner, som optikeruddannelsen lægger op til.

Tabel 1 herunder lister de udvalgte branche- og DISCO-koder. Optiker, der arbejder i **professionen**, anvender professionsrelevante kompetencer og viden, og varetager en jobfunktion som uddannelsen i optometri lægger op til.⁵ Optometriuddannelsen giver viden om menneskets visuelle system og sygdomme med betydning for synet. Optometrist er kvalificeret til at måle og korrigere synet, og kan hjælpe mennesker til at se klart og tydeligt. Som optometrist arbejder man typisk i en optikerforretning. Viden og kompetencer fra optometristuddannelsen anvendes også i offentlige øjenklinikker i kommuner eller regioner, hos private øjenlæger, og få kan arbejde i udvalgte produktionsvirksomheder.

En person klassificeres som beskæftiget i professionen, hvis personens arbejdsplads er registreret inden for en af branchekoderne. Herudover anses en person som beskæftiget i professionen, hvis personens jobfunktion er registreret inden for en af DISCO-koderne. Sidstnævnte er for at indfange personer, som har en stilling, der relaterer sig til optikererhvervet, men hvis arbejdsgiver er registreret i en branche, som ikke direkte relaterer sig til optikererhvervet. Alle, der er selvstændige, antages som udgangspunkt at være i professionen, hvis de ikke har en tilknyttet branchekode.

Alle private og offentlige virksomheder er registreret under en branchekode. Virksomheder med færre end 10 fuldtidsansatte er dog ikke påkrævet at tildele deres medarbejdere en DISCO-kode. Det er således muligt, at analysen ikke fanger enkelte personer, der har en stillingsfunktion, relateret til optikererhvervet, fordi de er ansat i en mindre virksomhed, der tilhører en anden branche end de udvalgte.

Personer klassificeres som beskæftiget uden for professionen, hvis deres arbejdsplads ikke er registreret under en af de udvalgte branchekoder, og de ikke er tilknyttet en af de udvalgte DISCO-koder. Herudover sonder analysen mellem arbejdsløse – personer uden arbejde, men som står til rådighed for arbejdsmarkedet – og personer uden for arbejdsstyrken. Sidstnævnte dækker en bred gruppe, f.eks. personer under uddannelse, personer på barsel og førtidspensionister.

Tabel 1: Branche- og DISCO-koder anvendt til afgrænsning af beskæftigelse i professionen

Branchekoder	DISCO-koder (stillingsfunktioner)
477810: Optikere	226700: Optiker/optometristarbejde (<i>fra 2010 og frem; DISCO-08</i>)
8541100: Videregående uddannelser ikke på universitetsniveau	3224: Optikerarbejde (<i>frem til 2009; DISCO-88</i>)
854200: Videregående uddannelser på universitetsniveau	231010, 231020, 201030: Undervisning og forskning ved videregående uddannelser

⁵ Uddannelsesguiden.dk og BEK nr. 150 af 15/02/2023.

3.2. Udvalgelse af brancher med skæve arbejdstider

Vi sonderer mellem brancher med skæve og ikke-skæve arbejdstider i forbindelse med analysen af om personer ansat i brancher med skæve arbejdstider er i større risiko for at finde arbejde uden for professionen. Denne sondring er lavet med udgangspunkt i de brancher, hvor uddannede optikere varetager en jobfunktion som uddannelsen i optometri lægger op til (jf. tabel 1). Uddannede optikere finder professionsrelevant arbejde i en række brancher ud over dem, som er listet i tabel 1. Vi har gennemgået brancherne, og klassificeret dem i forhold til om der kan forventes skæve arbejdstider.

Sondringen er i høj grad sammenfaldende med en skelnen mellem private og offentlige arbejdspladser. De private arbejdspladser, som hovedsageligt dækker optikere, apoteker og anden detailhandel, er forbundet med skæve arbejdstider, da det i høj grad er butiksarbejde. Arbejde inden for sundhedsvesnet eller undervisning finder hovedsageligt sted i regi af det offentlige, hvor arbejdstiderne er mere faste og dermed klassificeres som ikke-skæve. Tabel 2 herunder lister hvordan branchekoderne er fordelt.

Tabel 2: Fordeling af branchekoder på skæve og ikke-skæve arbejdstider

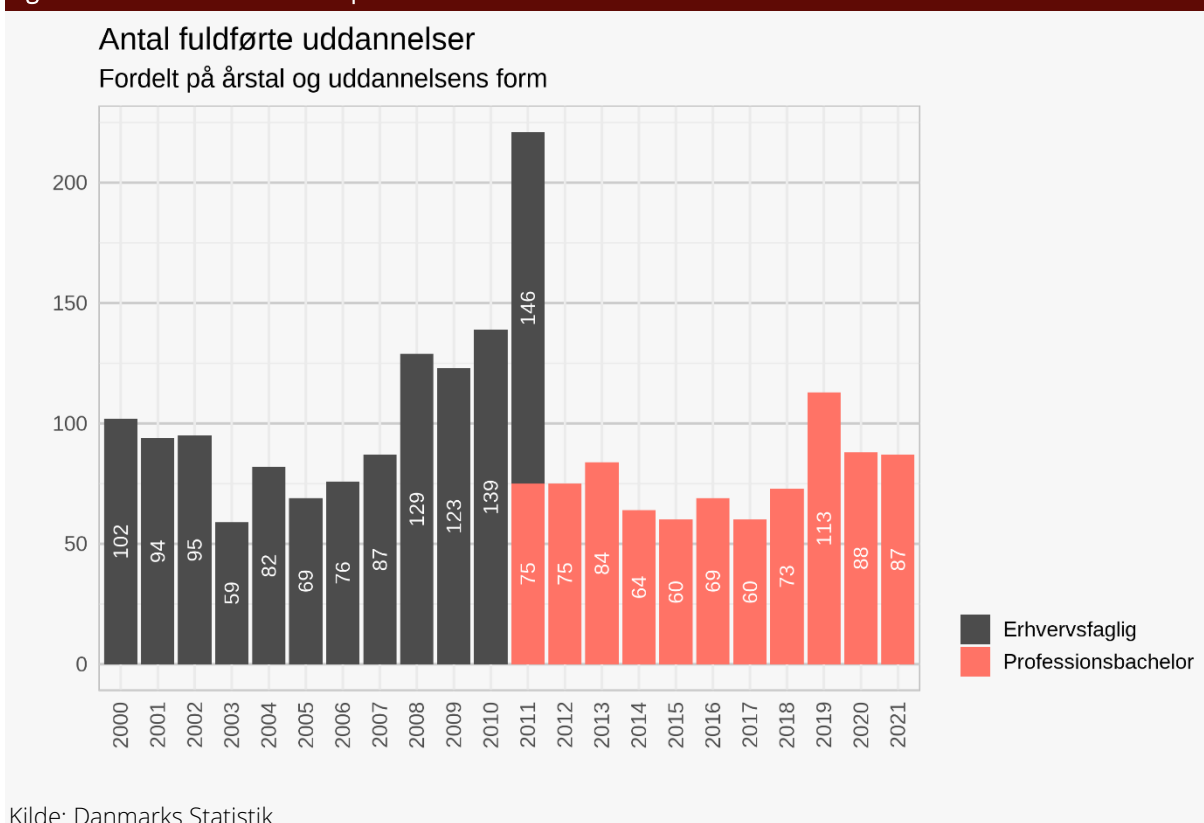
Skæve arbejdstider	Ikke-skæve arbejdstider
477810: Optikere	862200: Praktiserende speciallæger
477300: Apoteker	325000: Fremstilling af medicinske og dentale instrumenter samt udstyr hertil
47.7: Detailhandel med andre varer i specialforretninger (alle underkoder til denne overkode er inkluderet)	869090: Sundhedsvæsen i øvrigt i.a.n
	854200: Videregående uddannelser på universitetsniveau
	854100: Videregående uddannelser ikke på universitetsniveau
	464340: Engroshandel med fotografiske og optiske artikler
	852020: Specialskoler for handicappede
	889990: Andre sociale foranstaltninger uden institutionsophold i.a.n.
	861000: Hospitaler

4. Hvor mange og hvem færdiggør optikeruddannelsen

Denne afsnit kortlægger hvor mange, som har afsluttet optikeruddannelsen i Danmark fra 2000 til 2021. Resultaterne viser over tid antallet af fuldførte uddannelser fordelt på erhvervsfaglig uddannelse og professionsbachelor, deres aldersfordeling samt fordelingen af optikere, der enten er bosat i Danmark eller er fraflyttet landet efter endt uddannelse – herunder statsborgerskab på dem, som er fraflyttet.

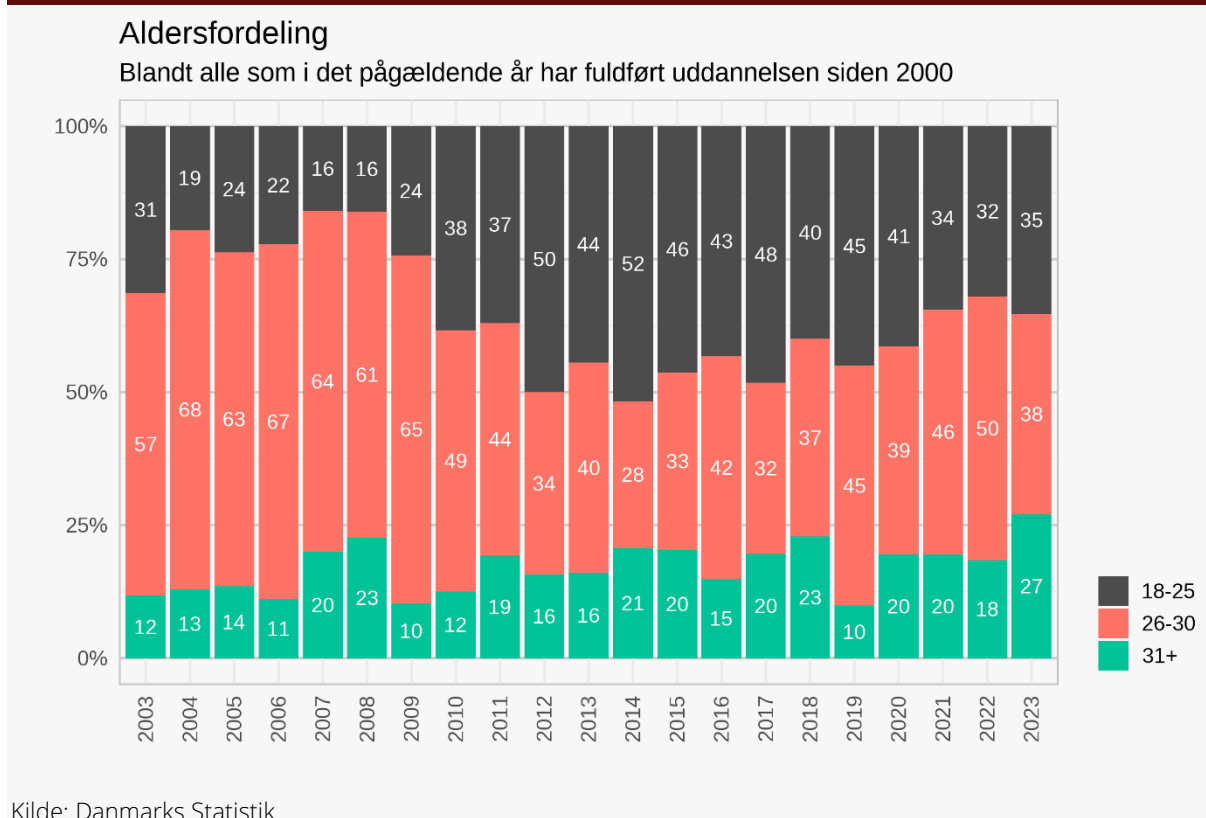
Figur 1 viser udviklingen i antallet, som har færdiggjort optikeruddannelsen. 2011 skiller sig ud fordi både de første professionsbachelor blev færdiguddannet samtidig med, at de sidste på den erhvervsfaglige uddannelse. Årene 2008 til 2010 skiller sig dog også ud med forholdsvis mange uddannende (mellem 129 og 139), men årene 2003 til 2005 samt årene 2014 til 2018 skiller sig ud med forholdsvis få uddannede (under 80). Der er således ikke en tydelig tendens over tid i forhold til antallet som færdiguddannes, men dog flere år med få uddannede i sidste halvdel af perioden, som denne analyse dækker. Over alle år er der hos Danmarks Statistik samlet registreret 2050 personer, som har fuldført optikeruddannelsen.

Figur 1: Antal som har fuldført optikeruddannelsen

Figur 2 viser aldersfordelingen over tid på de enkelte årgange. Tallene viser en stigning frem mod 2012 i andelen af 18-25 år som færdiggør uddannelsen, hvorefter gradvist falder igen frem mod 2021, hvor ca. en tredjedel er 18-25 år. Andelen som er 31 år eller mere er steget fra 2003 frem mod 2014, hvorefter det med enkelt udsving har stabiliseret sig omkring 20 procent. Gruppen af 26 til 30-årige fylder til gengæld betydeligt mindre fra særligt 2012 og frem end de gjorde i årene før.

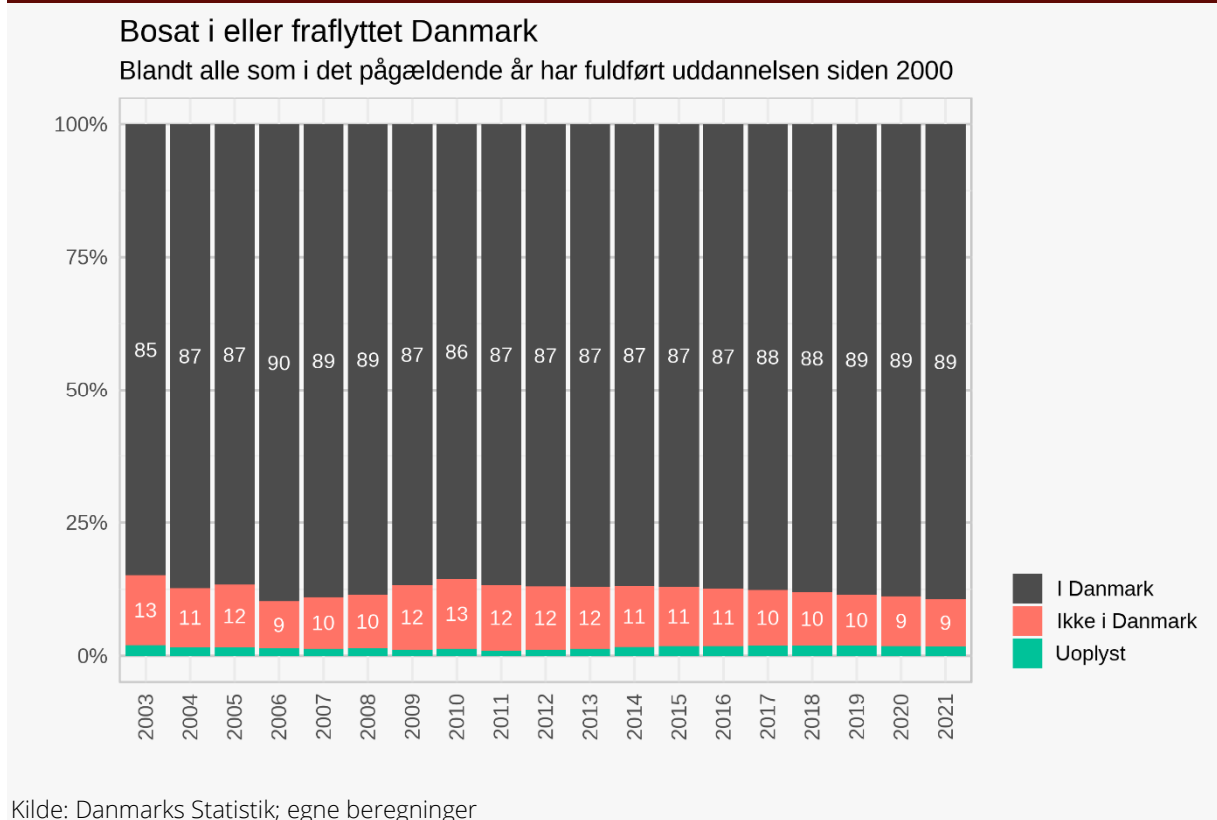
Figur 2: Aldersfordeling på færdiguddannede

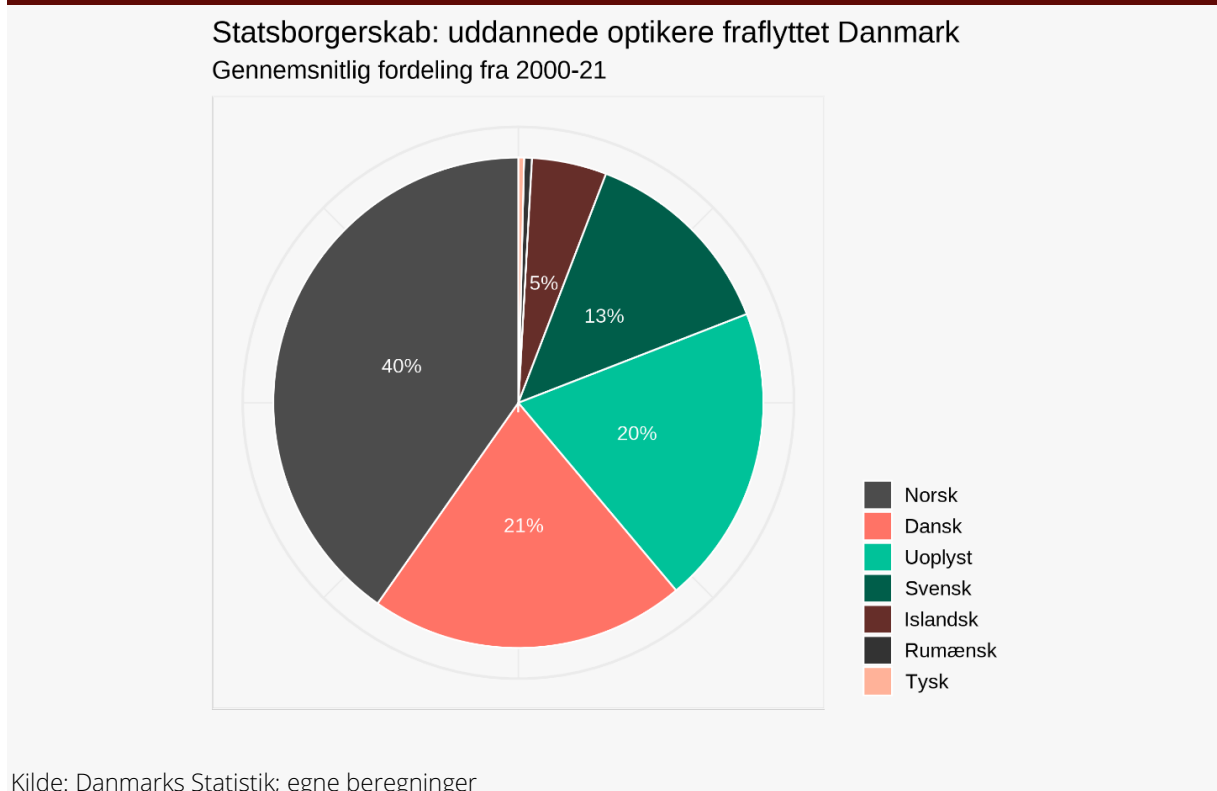
Figur 3 viser fordelingen af færdiguddannede optikere, der enten forbliver bosat i Danmark eller fraflytter landet. Tallene i de enkelte år dækker alle, som er færdiguddannet op til og med det pågældende år. 2021-tallet dækker således alle optikere i analysen. Det ses, at en stabil majoritet på cirka 87-89% af de uddannede optikere forbliver i Danmark, mens en mindre svagt faldende andel på 9-13% vælger at forlade landet.

Denne udvandring hænger også sammen med, at der optages en del på uddannelsen, som har andet statsborgerskab. Figur 4 viser fordelingen af statsborgerskab blandt de uddannede optikere, der har valgt at fraflytte Danmark i perioden 2000-2021. Her ses det, at en stor del af de fraflyttede optikere har norsk statsborgerskab (40%), mens 21% er danske statsborgere. Derudover er der en væsentlig andel med uoplyst statsborgerskab (20%), samt en mindre del svenskere (13%) og tyskere (5%). Udenlandske studerende – særligt fra Norge – fylder dog betydeligt mindre på uddannelsen i dag end tidligere.

Figur 3: Andel som er bosat i eller fraflyttet Danmark

Figur 4: Statsborgerskab på optikere som fraflytter Danmark

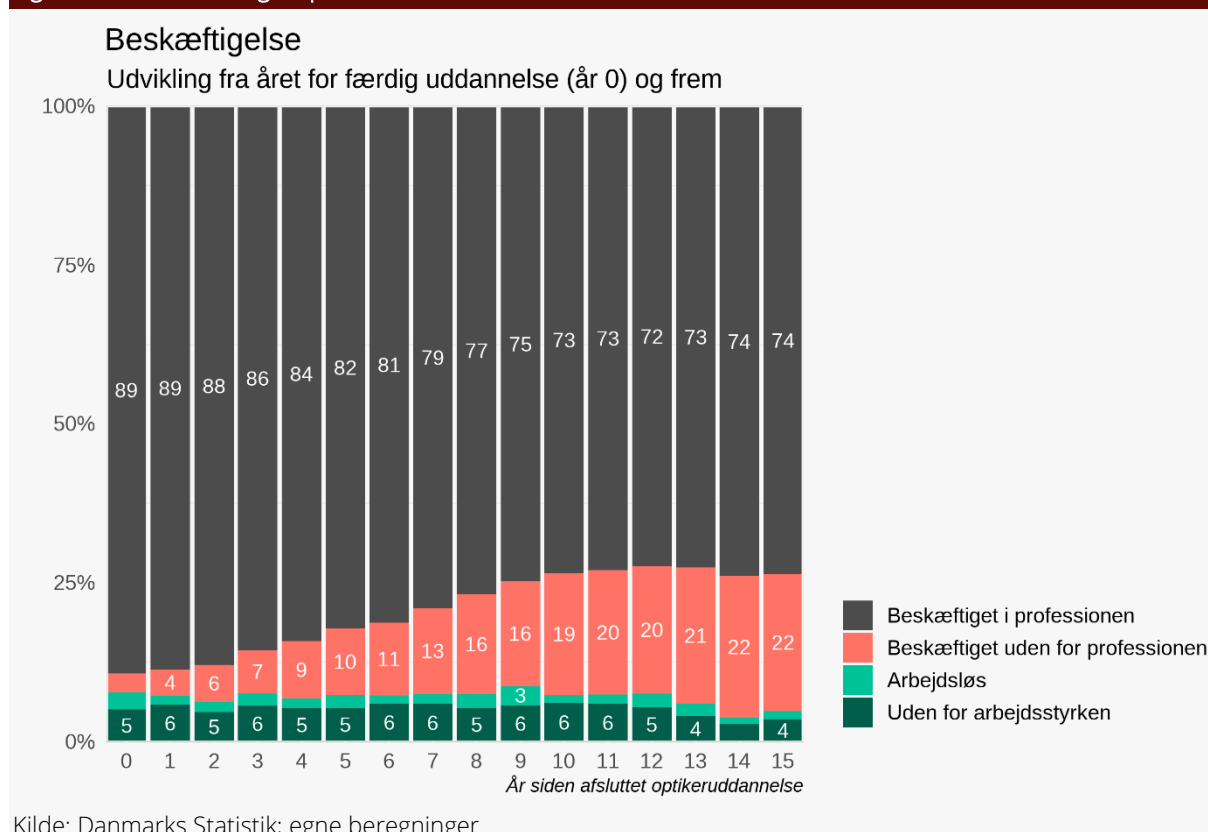

5. Det overordnede beskæftigelsesmønster

Denne del af analysen fokuserer på det overordnede beskæftigelsesmønster blandt optikere i Danmark, efter de har afsluttet deres uddannelse. Dataene, som er præsenteret i figurene, giver indsigt i, hvordan beskæftigelsen udvikler sig over tid, hvilke årsager der ligger bag, at nogle optikere forlader arbejdsstyrken, og hvilke brancher, som dem der er beskæftiget uden for professionen oftest befinder sig i.

Figur 5 illustrerer beskæftigessituationen for optikere år for år efter færdiguddannelse. I det første år er 89% af de nyuddannede optikere beskæftiget inden for deres profession, men denne andel falder gradvist til omkring 74% efter 15 år. Samtidig stiger andelen af optikere, der er beskæftiget uden for professionen, fra 4% til 22% over den samme periode. Det er forventeligt, at nogle finder beskæftigelse i andre brancher over tid. Sammenlignet med andre professioner, er et frafald på 20 procent ikke højt. F.eks. arbejder omkring hver femte pædagog ikke i faget fem år efter endt uddannelse⁶ og kun 48% af de nyuddannede landmænd er beskæftiget i landbruget syv år efter afslutning af deres uddannelse.⁷

Figur 5: Andel beskæftiget i professionen

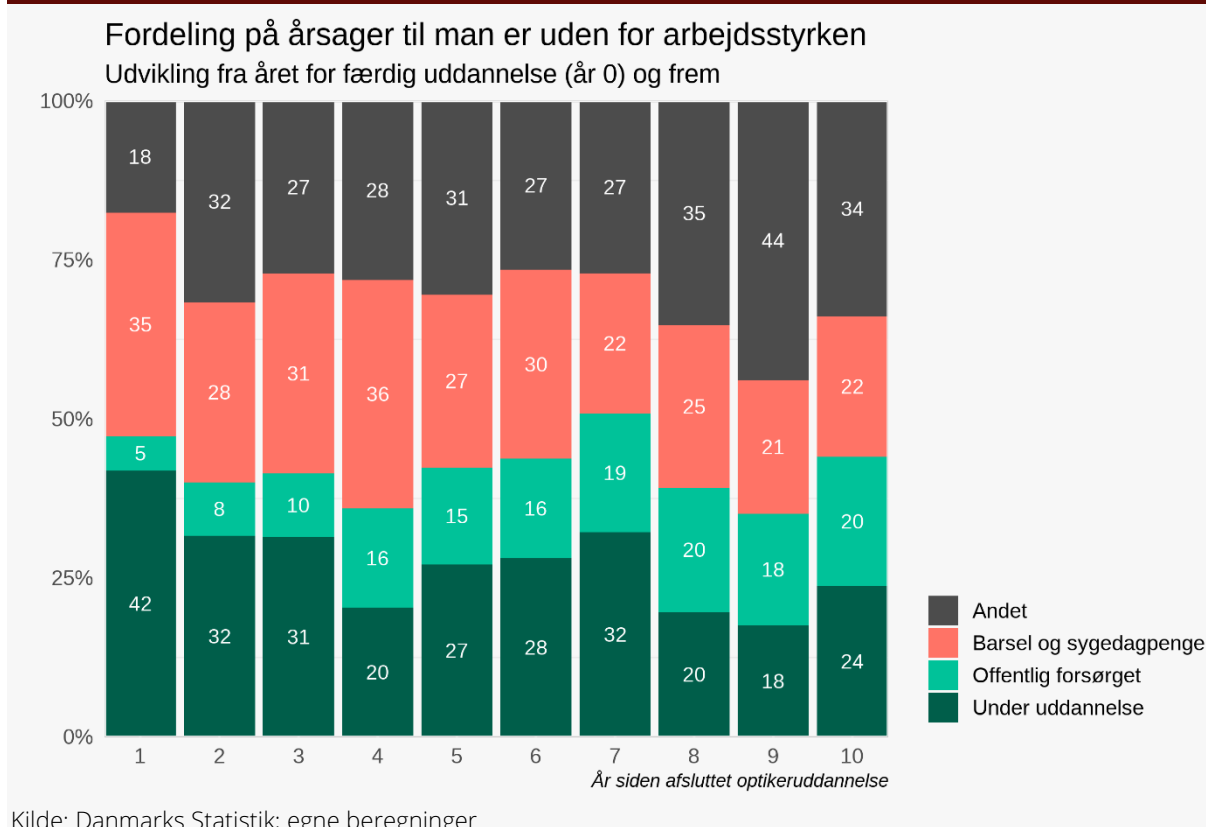

⁶ <https://www.ae.dk/analyse/2023-08-knap-hver-fjerde-paedagog-arbejder-ikke-i-faget-fem-aar-efter-endt-uddannelse>

⁷ https://landbrugsavisen.dk/sites/default/files/registerbaseret_overgangsanalyse_teknologisk_institut_final.pdf

Arbejdsløsheden blandt optikere forbliver relativt lav og stabil, mens en lille andel træder ud af arbejdsstyrken. Figur 6 giver en dybere forståelse af, hvorfor nogle optikere forlader arbejdsstyrken. Den viser, at årsagerne varierer betydeligt over tid. Umiddelbart efter uddannelsen er de primære årsager til at være uden for arbejdsstyrken, at man fortsætter i uddannelse (42%) eller modtager offentlig forsørgelse (35%). Men efterhånden som årene går, stiger andelen, der er på barsel eller modtager sygedagpenge, mens andelen, der er under uddannelse, falder.

Figur 6: Årsager til at man er uden for arbejdsstyrken

Tabel 3 viser hvilke brancher, som de der finder beskæftigelse uden for professionen oftest befinder sig i. Branchekoder relateret til handel og sundhedsvæsenet er oftest forekommende. Omkring 20 procent finder f.eks. beskæftigelse på hospitaler eller praktiserende speciallæger. Det er brancher, hvor det kan formodes, at de uddannede optikere kan gøre delvist brug af de kompetencer, som de har tilegnet sig på studiet og i den beskæftigelse, som de må have haft i professionen.

Tabel 3: Top 15 brancher for dem, som er beskæftiget uden for professionen

Branchekode	Antal årsværk (2000-21)	Procent af alle årsværk (2000-21)
861000: Hospitaler	261	10,6
862200: Praktiserende speciallæger	240	10,0
464800: Engroshandel med ure, smykker og guld- og sølvvarer	147	6,1
477700: Detailhandel med ure, smykker og guld- og sølvvarer	141	5,9
464340: Engroshandel med fotografiske og optiske artikler	95	4,0
464620: Engroshandel med læge- og hospitalsartikler	67	2,8
869090: Sundhedsvæsen i øvrigt i.a.n.	47	2,0
852020: Specialskoler for handicappede	45	1,9
841100: Generelle offentlige tjenester	41	1,7
852010: Folkeskoler o.lign.	37	1,5
853200: Tekniske skoler og fagskoler	37	1,5
889110: Dagplejemødre	34	1,4
469000: Ikke-specialiseret engroshandel	31	1,3
881010: Hjemmehjælp	29	1,2
821100: Kombinerede administrationsserviceydelser	26	1,1

Kilde: Danmarks Statistik; egne beregninger

6. Beskæftigelse og uddannelsens form, bopæl og indvandrerbaggrund

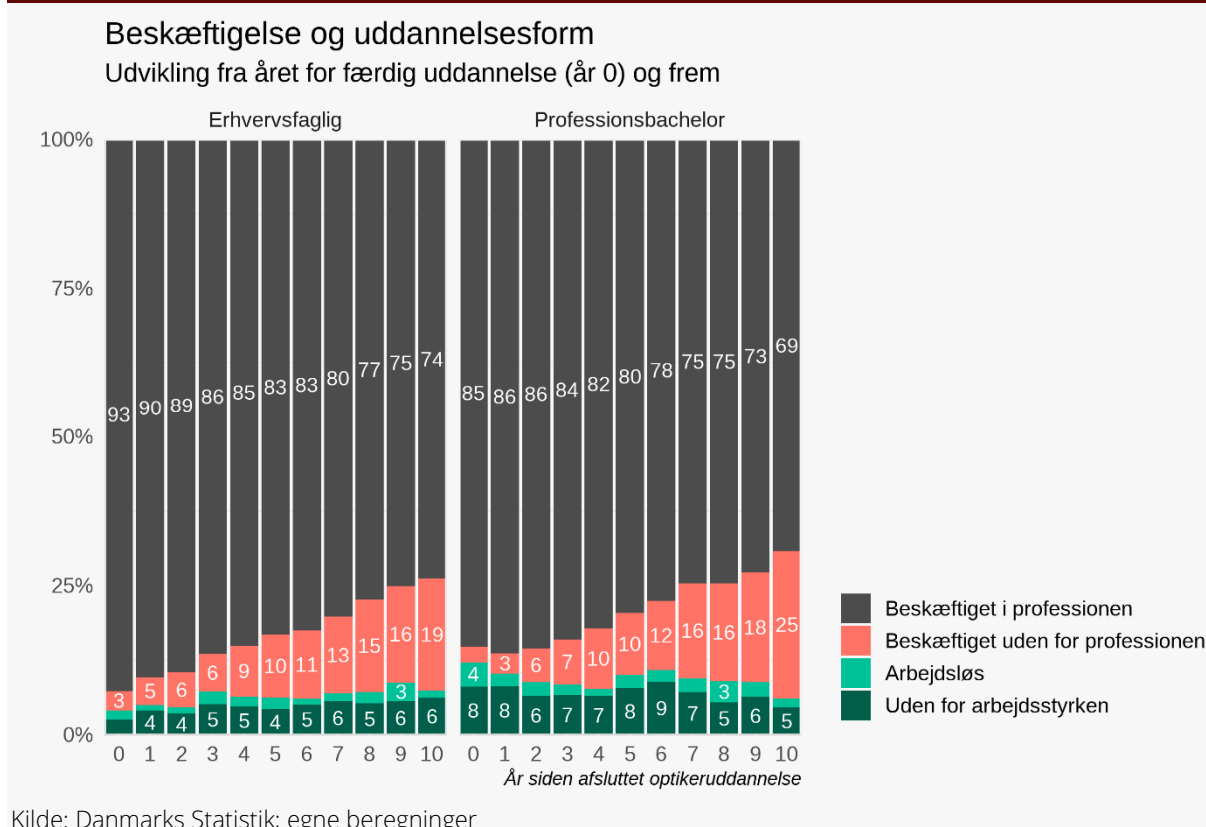
Dette afsnit undersøger beskæftigelsesmønstrene blandt optikere i Danmark med fokus på, hvordan disse mønstre varierer afhængigt af uddannelsesform, bopæl og indvandrerbaggrund.

Optikeruddannelsen skiftede fra at være en erhvervsfaglig uddannelse til en professionsbachelor i 2008, og i 2011 dimitterede de sidste fra den erhvervsfaglige uddannelse samt de første fra professionsbacheloren. En særlig forskel mellem de to uddannelsesformer er hvorvidt der sker en tidlig branchetilknnytning under uddannelsen. Praktik fyldte betydeligt mere i den erhvervsfaglige uddannelse end under professionsbacheloren. I modsætning til professionsbachelor-uddannelsen, byggede erhvervsuddannelsen på en uddannelsesaftale, som skabte en tilknytning fra starten af uddannelsen. Vi anvender denne forskel til at undersøge tesen om, at tidlig branchetilknnytning styrker fastholdelsen af optikere i professionen efter endt uddannelse.

Figur 7 sammenligner beskæftigelsen blandt optikere, der har gennemført henholdsvis en erhvervsfaglig uddannelse og en professionsbachelor. Optikere med en erhvervsfaglig uddannelse har en højere beskæftigelsesgrad inden for professionen umiddelbart efter endt uddannelse (93%) sammenlignet med professionsbachelor (85%). Denne forskel er dog i høj grad drevet af, at flere med en professionsbachelor fortsætter med at uddanne sig, hvilket viser sig i, at en større andel falder uden for arbejdsstyrken. Over tid udlignes forskellen, og 8 år efter endt uddannelse er forskellene mellem de to uddannelsesgrupper ikke nævneværdige. Der er således ikke noget som indikerer, at en tidlig branchetilknnytning er afgørende for fastholdelse i professionen.

Man skal være forsigtig med at fortolke på år 9 og 10 for de med en professionsbachelor, da det kun er de allerførste årgange, som har været så længe på arbejdsmarkedet. Det er således en forholdsvis lille gruppe, som der er data på i år 9 og 10 efter endt uddannelse. Det er dog værd at være opmærksom på, om det er en faktisk tendens som afspejler sig i år 9 og 10 eller særlige forhold omkring de første årgange af professionsbachelor. Dette vil en fremtidig analyse opdateret med data fra flere år kunne afdække.

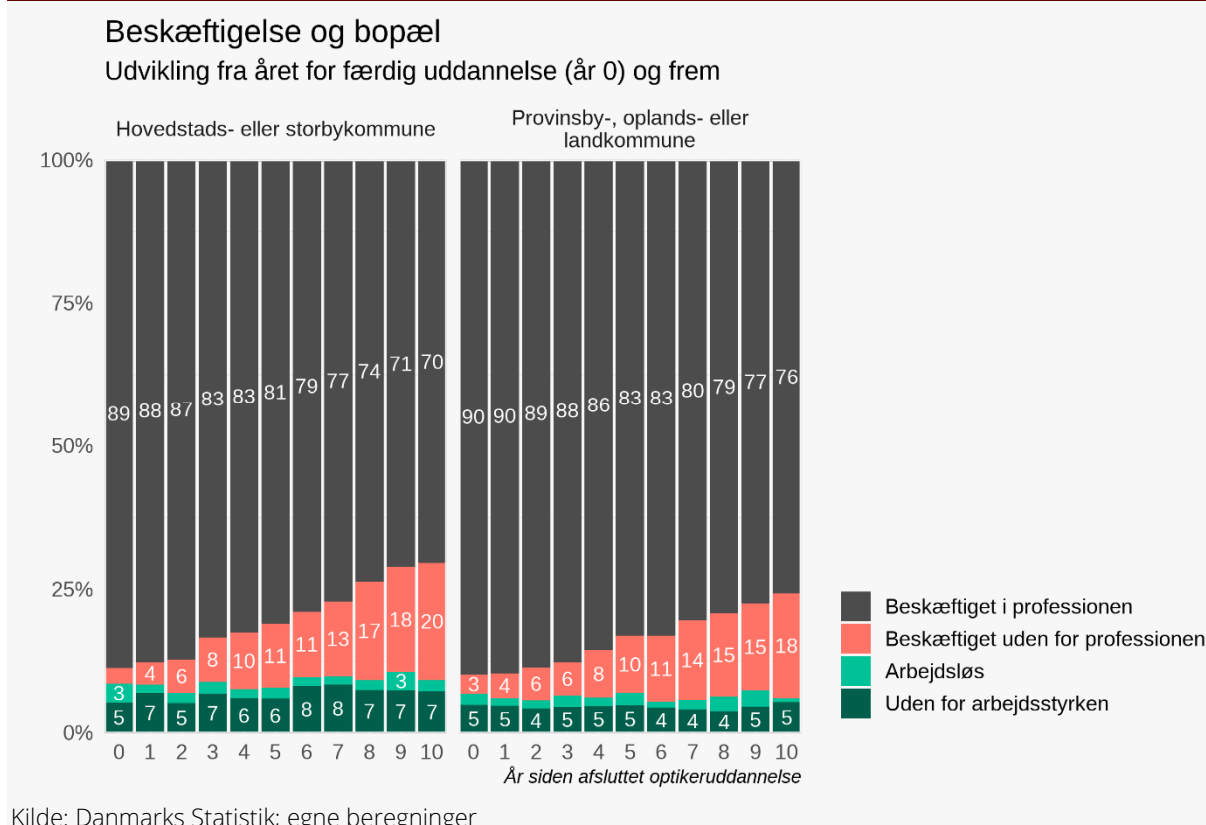
Figur 7: Beskæftigelse og uddannelses form

Kilde: Danmarks Statistik; egne beregninger

Figur 8 fokuserer på forskelle i beskæftigelse afhængigt af, hvor optikerne bor. Optikere bosat i hovedstads- eller storbykommuner har en lavere beskæftigelsesgrad i professionen sammenlignet med dem i provinsbyer, oplands- eller landkommuner. Efter 10 år er beskæftigelsesgraden 70% i storbyområderne mod 76% i de mindre byer og landdistrikterne, og andelen af optikere, der er beskæftiget uden for professionen og under uddannelse, er højere i storbyerne. Dette kan tyde på, at der i storbyerne er flere alternative beskæftigelses- og uddannelsesmuligheder uden for optikerfaget, som driver en større karriereudskiftning i disse områder.

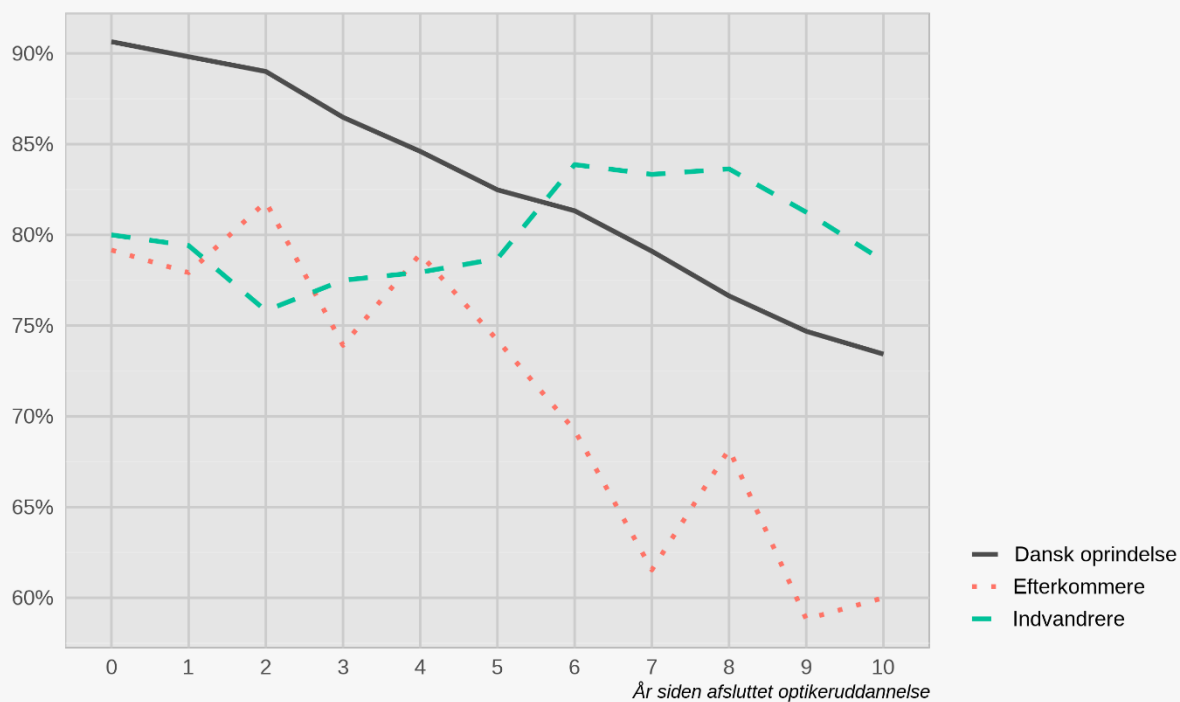
Figur 8: Beskæftigelse og bopæl

Figur 9 viser, hvordan beskæftigelsen i professionen udvikler sig for optikere med forskellig indvandrerbaggrund. Optikere af dansk oprindelse har den højeste beskæftigelsesgrad i professionen de første fem år. Frem mod 10 år efter endt uddannelse falder andelen fra omkring 90 procent til 74 procent. For indvandrere er mønstret anderledes. Indvandrere har en relativt stabil beskæftigelsesfrekvens i professionen omkring 80 procent med udsving i enkelte år. Der er således indikation på, at de indvandrere, som bosætter sig i Danmark efter endt uddannelse, i høj grad forbliver i professionen. For efterkommere ses et stort fald over tid fra omkring 80 procent til 60 procent efter 10 år. Gruppen af efterkommere er meget lille, hvilket også viser sig i store årlige udsving, så udviklingen skal fortolkes forsigtigt. Det er dog værd at være opmærksom på, om der er særlige forhold, der gør det svære for denne gruppe, at finde beskæftigelse i professionen.

Figur 9: Beskæftigelse og indvandrerbaggrund

Procent beskæftiget i professionen fordelt på indvandrerbaggrund
Udvikling fra året for færdig uddannelse (år 0) og frem

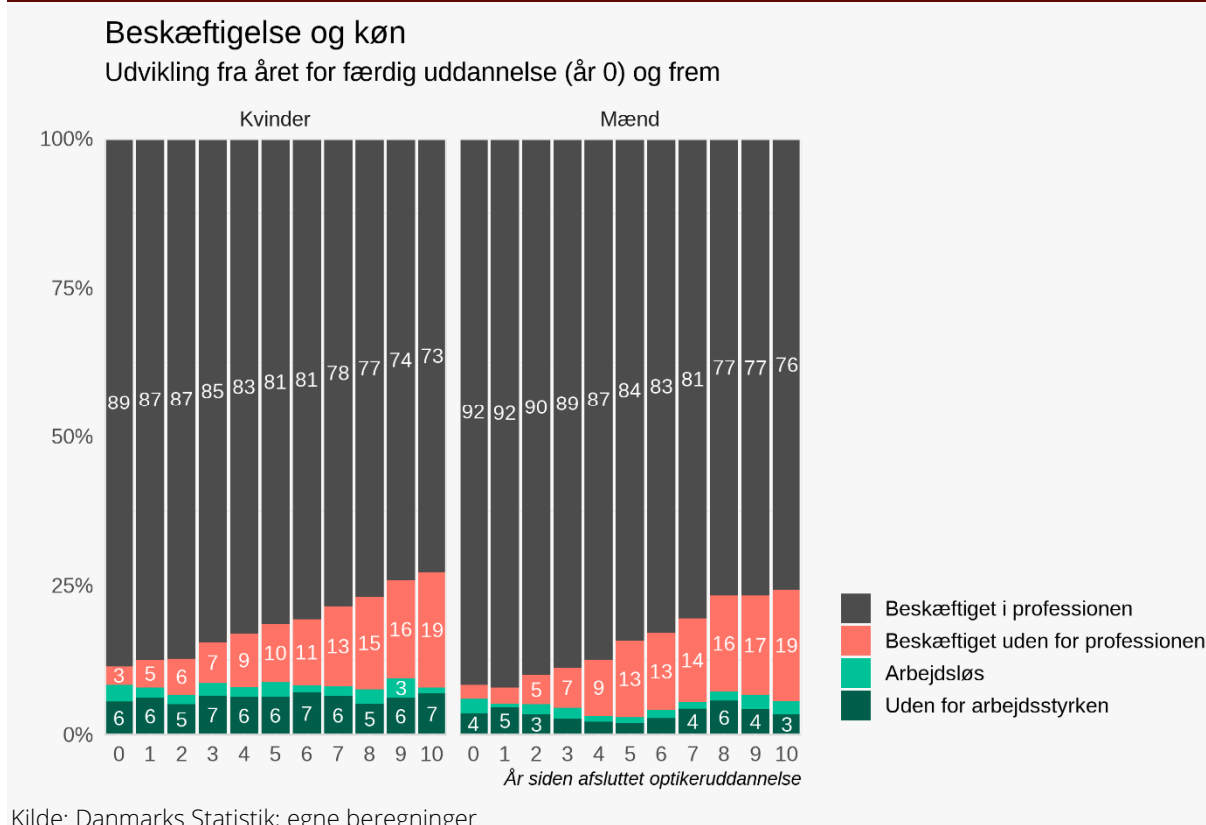
Kilde: Danmarks Statistik; egne beregninger

7. Beskæftigelsesmønstre i forhold til køn og børneforældre

Dette afsnit fokuserer på, hvordan køn og forældreskab påvirker beskæftigelsesmønstrene blandt optikere i Danmark. Ved at undersøge forskellige aspekter som beskæftigelsen før og efter det første barn, forskelle mellem kønnene samt antallet af børn, får vi et detaljeret indblik i, hvordan disse faktorer kan påvirke optikernes tilknytning til deres profession.

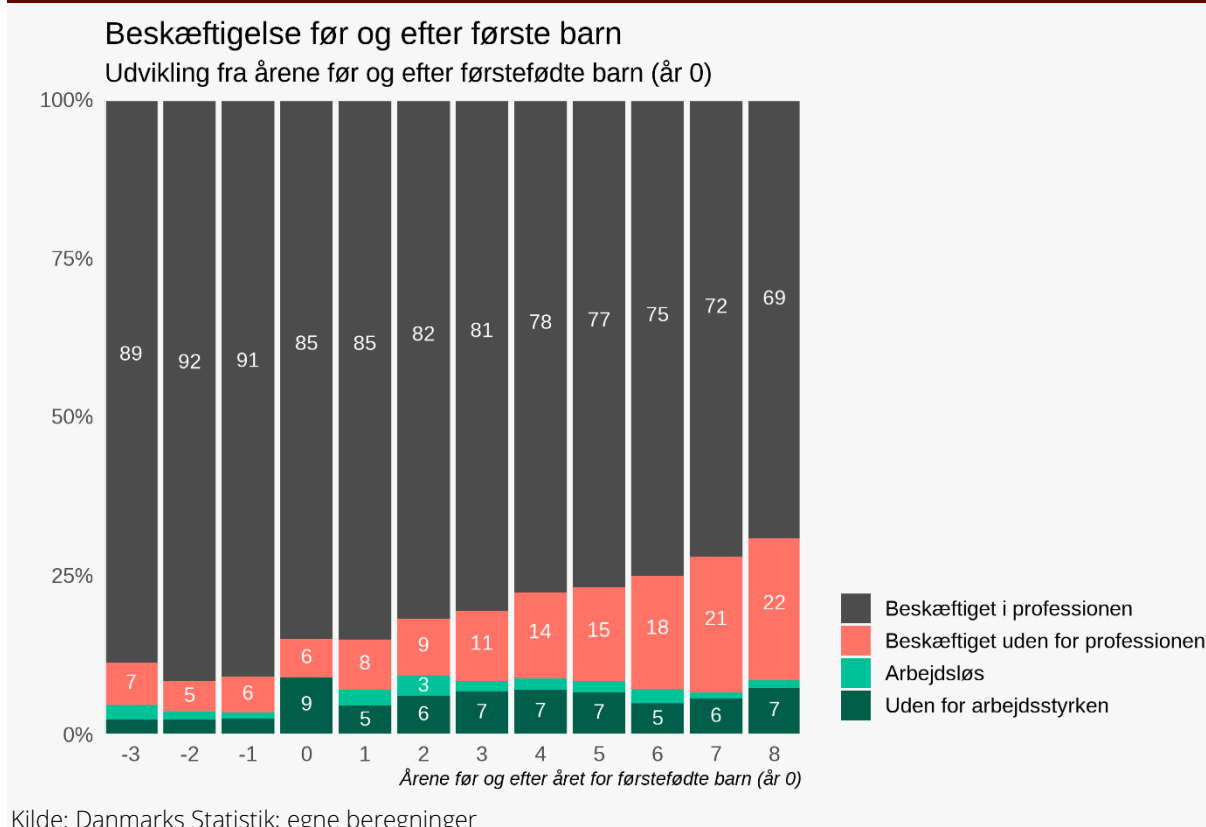
Figur 10 opdeler analysen efter køn og viser, hvordan beskæftigelsen ændrer sig forskelligt for mænd og kvinder over tid. Tallene viser ikke nogen betydelige forskelle mellem kønnene. Der er især i de første år en lidt større tendens til, at kvinder falder uden for arbejdsstyrken, hvilket udjævner sig i de senere år. Det hænger sandsynligvis sammen med, at det i højere grad er i de første år, at de uddannede optikere får børn, og at kvinder gennemsnitligt tager en større andel af barslen.

Figur 10: Beskæftigelse og køn

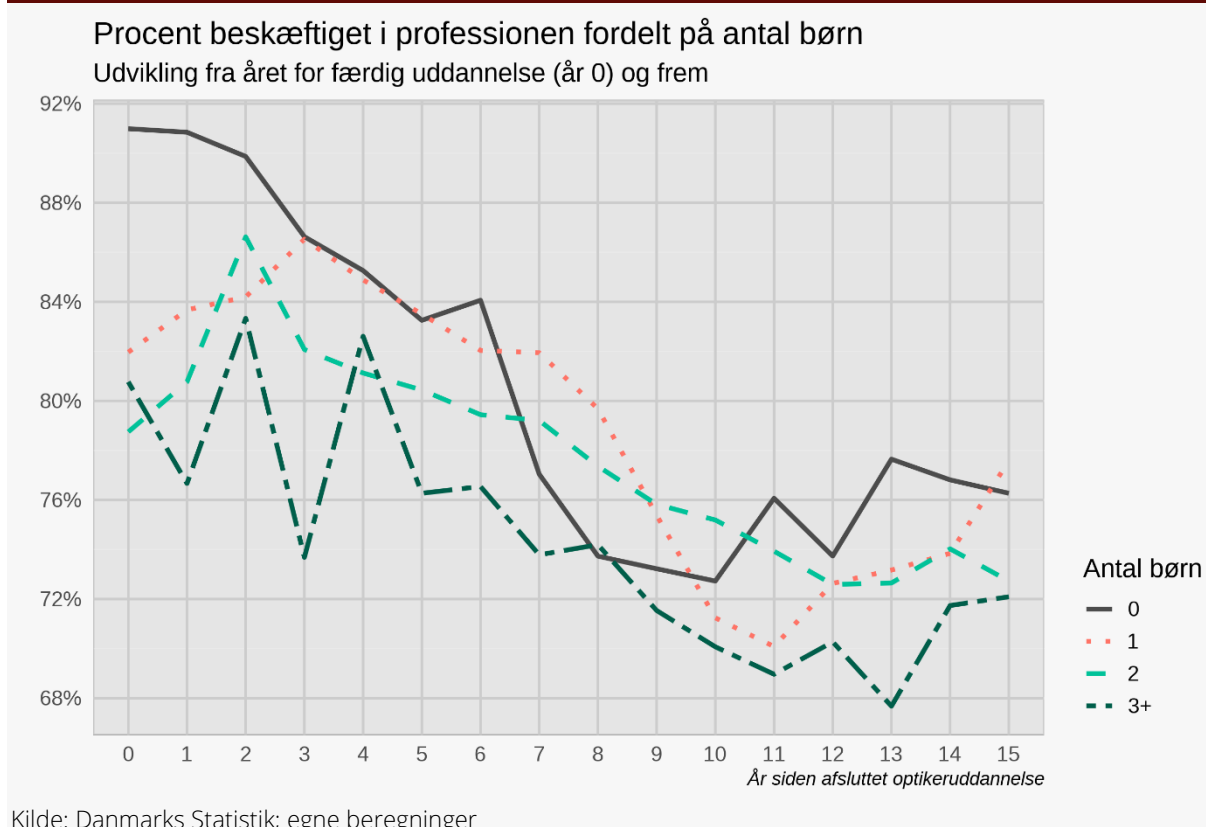
Figur 11 viser, hvordan beskæftigelsen ændrer sig i årene før og efter fødslen af det første barn. Her repræsenterer år 0 på x-aksen det år, hvor man får sit førstefødte barn. Generelt ses en stabil beskæftigelse inden for professionen frem til fødselsåret, hvorefter beskæftigelsen tager et lille fald fra 91% til 85%. Udviklingen de efterfølgende år skiller sig ikke ud i forhold til den udvikling i beskæftigelse de øvrige analyser har vist. Der er dog et fald i året for det førstefødte barn, hvor der er en mindre gruppe, som virker til at fravælge professionen. I forhold til tolkningen af tallene skal det bemærkes, at en person, som får løn under barsel, i de fleste tilfælde vil blive kategoriseret som i beskæftigelse. Det er kun hvis barseldagpenge (eller anden offentlige forsørgelse) bliver den primære indtægt det pågældende år, at de kategoriseres som uden for arbejdsstyrken.

Figur 11: Beskæftigelse før og efter førstefødte barn

Figur 12 viser, hvordan beskæftigelsen i optikerfaget udvikler sig efter endt uddannelse, fordelt på antallet af børn. Generelt ses det, at optikere uden børn har den højeste beskæftigelsesgrad, som dog gradvist falder over tid fra omkring 90% til 76% efter 15 år. Overordnet ses samme udvikling blandt optikere, som har 1, 2 eller 3+ børn. Gruppen af børneforældre har en lavere beskæftigelsesfrekvens de første år efter endt uddannelse, men indhenter gruppen uden børn over tid. Efter 15 år er forskellene relative små. Det er også værd at bemærke, at den faldende tendens forsvinder omkring år 10 og 11, hvorefter der ses indikationer på, at tendensen vender, og beskæftigelsesfrekvensen stiger. Denne vending er dog ens for både de med og uden børn, og det indikerer således, at det ikke er relateret til det at have børn.

Figur 12: Beskæftigelse i professionen i forhold til antal børn

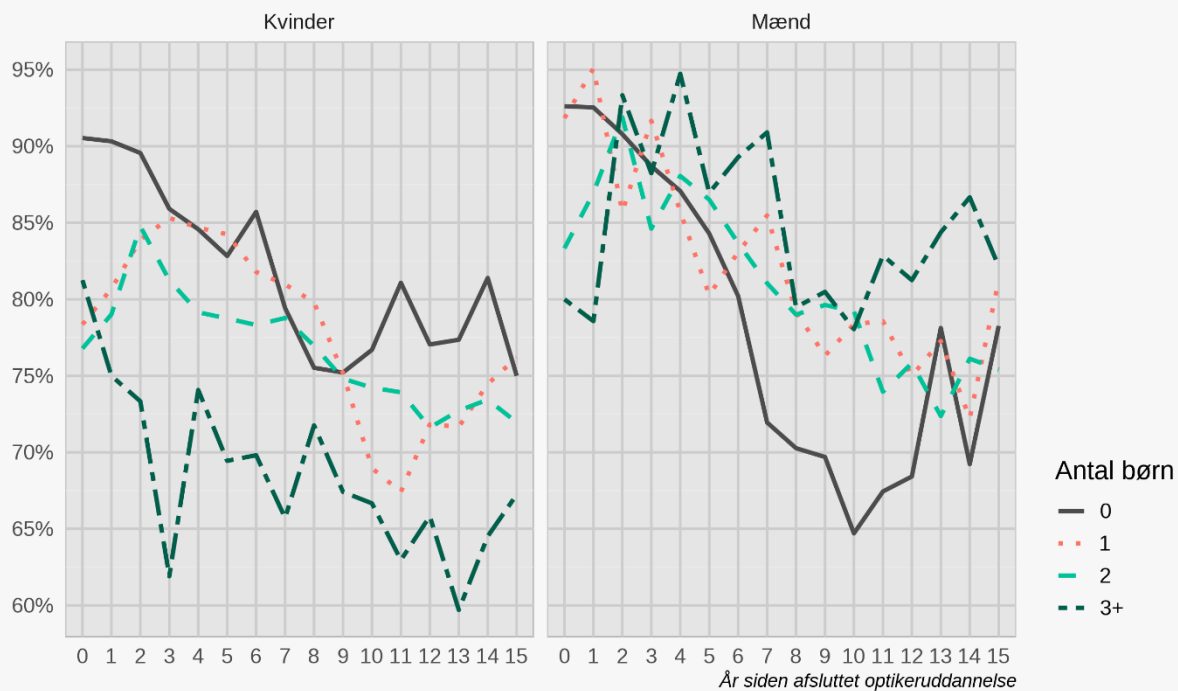

Figur 13 opdeler beskæftigelsen efter køn og antal børn. Her viser der sig en kønsforskel, som blev skjult i figur 11. Det fremgår tydeligt, at kvinder med børn, især dem med tre eller flere børn, har en lavere beskæftigelsesgrad i optikerfaget sammenlignet med mænd. Denne kønsforskel er særlig udtalt de første 10-12 år, hvorefter kønsforskellen reduceres betydelig dog uden at forsvinde helt. Undtagelsen er dog dem, som har tre eller flere børn. Kvinder med tre eller flere børn har over alle årene markant lavere beskæftigelsesgrad i optikerfaget sammenlignet med mænd. Overordnet set er der derfor stadig en kønsforskel relateret til det at blive børneforældre, som særligt i de første 10 år efter endt uddannelse har en betydelig negativ påvirkning på kvinders beskæftigelsesgrad i optikerfaget.

Der er således delvis støtte til hypotesen om, at det at få børn øger risikoen for, at kvindelige optikere forlader faget, men at det er særlig udtalt i de første år efter endt uddannelse, hvorimod kønsforskellen reduceres betydeligt over tid.

Figur 13: Beskæftigelse i professionen i forhold til køn og antal børn

Procent beskæftiget i professionen fordelt på antal børn
Udvikling fra året for færdig uddannelse (år 0) og frem

Kilde: Danmarks Statistik; egne beregninger

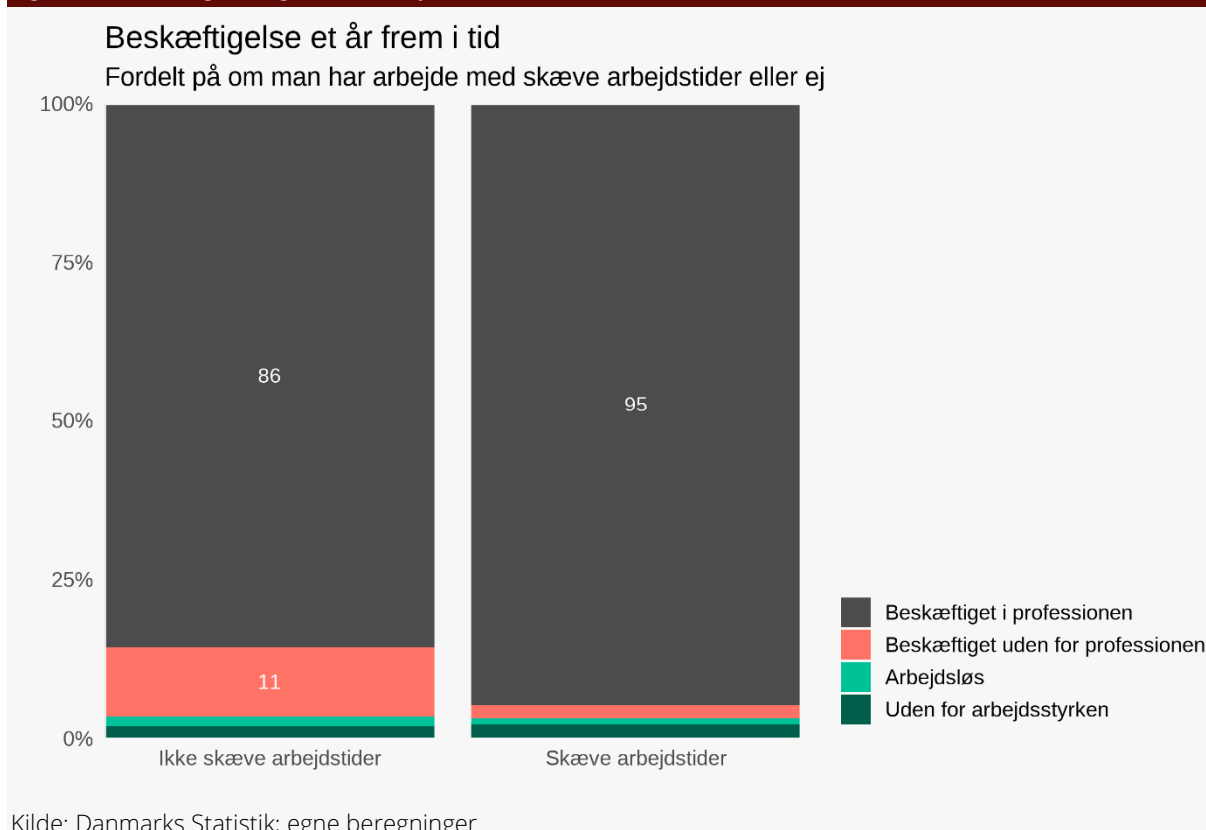
8. Beskæftigelse og skæve arbejdstider

Denne analyse fokuserer på sammenhængen mellem skæve arbejdstider og beskæftigelse blandt optikere i Danmark. Med skæve arbejdstider refereres til arbejdstider, der falder uden for det traditionelle 9-17 tidsrum, hvilket er almindeligt for optikere, der arbejder i detailhandlen, mens de, der arbejder på hospitaler og klinikker, typisk har mere regulære arbejdstider. Arbejdshypotesen er, at frafaldet fra professionen er højere blandt dem med skæve arbejdstider.

Figuren herunder viser beskæftigelsesgraden et år frem i tiden fordelt på, om optikerne har skæve arbejdstider eller ej. Det fremgår, at 95% af dem med skæve arbejdstider fortsat er beskæftiget inden for professionen et år senere, hvilket er højere end de 86% af optikerne med mere regulære arbejdstider. Samtidig ses det, at andelen af dem, der er beskæftiget uden for professionen, er markant højere blandt optikere med regulære arbejdstider (11%) sammenlignet med dem med skæve arbejdstider (3%).

Resultaterne fra figuren udfordrer den oprindelige arbejdshypotese. I stedet for at finde et højere frafald blandt optikere med skæve arbejdstider, viser analysen, at disse optikere har en højere grad af fastholdelse i professionen. Dette kunne tyde på, at de med skæve arbejdstider har en bedre tilpasning til arbejdslivet eller måske drager fordel af den fleksibilitet, som skæve arbejdstider kan tilbyde, hvad angår work-life balance.

Figur 14: Beskæftigelse og skæve arbejdstider

**TEKNOLOGISK
INSTITUT**